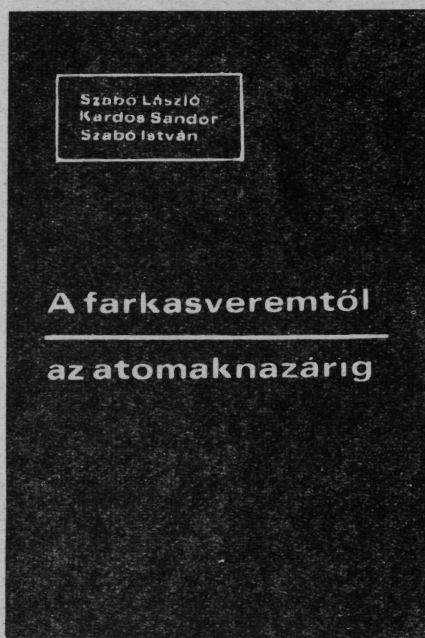

SZABÓ LÁSZLÓ—KARDOS SÁNDOR—SZABÓ ISTVÁN:

FARKASVEREMTŐL AZ ATOMAKNAZÁRIG

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1970. 164 o.)

A háborúk történetének tanulmányozása során a fegyveres küzdelem technikai eszközei között szinte időtlenül találjuk meg az ellenség előnyomulását megnehezítő eszközök — az akadályok, a torlaszok, később az aknák — legkülönbözőbb fajtáit.

Már a legegyszerűbb társadalmi szervezetben élő törzsek, a még háborúnak sem nevezhető fegyveres összecsapásaik során, a lakóhelyükhöz ve-

zető utakon, biztonságuk érdekében farkasvermeket, bennük hegyes karókat, mérgezett töviseket helyeztek el. Napjaink újságjaiban pedig arról olvashatunk, hogy nyugatnémet táborno-
kok Európa szívében, annak egyik leg-sűrűbben lakott területén — emberek millióinak életét veszélyeztetve — atomaknazárok létrehozását szorgalmazták.

Az akadályok, a műszaki záruk kezdetét és jelenét meghatározó két mérföldkő között hosszú és érdekes út vezet. A szerzők munkájukban az olvasót a haditechnika történetének ezen az igen érdekes útján vezetik végig.

Indításként bemutatják azt az időszakot, amelyet ők könyvükben a „lópor megismerése előtti időszak”-nak neveznek. Ekkor az árkok, a vermek, a különböző, de sok ötletességgel készített csapdák jelzik a később „műszaki zárás”-nak nevezett tevékenység kezdeti eszközeit.

Érdekességként említhetjük meg, hogy már ebben az időben találko-zunk a „felperzselt föld” stratégiájá-
val. Az ellenséges támadás akadályo-zásának nemegyszer alkalmazott mód-szere volt, hogy — elsősorban a hatá-
rok mentén — több napi járóföldre a vidéket pusztasággá tették. A kutakat betömték, a gabonakészleteket eléget-
ték és mindent megtettek annak érde-
kében, hogy az ellenség sem élelmet, sem ivóvizet ne találjon. De fedél se legyen a feje felett, ahová éjszakára meghúzza magát.

A műszaki zárás ősi formái sorában a szerzők kiemelten és részletesen fog-

lalkoznak a hongfoglaló őseink és első királyaink által a határok biztosítására létrehozott „gyepűrendszer”-rel. Az ország határait, „a végeket” gyepük zárták le. Ezek többségükben hegyekre, erdőkre és a kiterjedt ingoványokkal övezett nagyobb folyókra támaszkodtak. A magyar gyepük több helyütt az avaroktól visszamaradt árkokra, cölöpkerítésre stb. támaszkodtak.

De már a legrégebb időkben találkoznak olyan törekvéssel, hogy az ellenség tevékenységét a harcmezőn akadályozzák. Ennek érdekében már a római haderő csapatait sáncszközökkel látta el. Ezeket elsősorban a táborok megerősítésére használták fel.

A XIV. században Európában új, minden eddiginél veszedelmesebb pusztító eszköz jelenik meg — a lőpor. A középkor, majd az újkor várharcainak haditechnikusai a lőport újabb, nagyobb feltartóztató erejű műszaki akadályok létrehozására is felhasználják. Megjelennek a robbanó akadályok kezdetleges formái. A lőporos aknákat a várak megívásánál a támadók is felhasználják. A föld alatt a falak alá ásták be és e kapuzatokat, tornyokat így robbantották.

A XVII. századi hadtörténelem egyik igen jelentős eseményében, Buda ostromában a robbanó aknáknak számottevő szerepet játszanak. II. Rákóczi Ferenc egyik leghűbb tábornoka, Bottyán János, az érsekújvári vár erődműveinek akadályrendszerét tökéletesíti. A Napóleon számára végzetes waterlooi csatában válogatott francia rohamcsapatok véreztek el az angol gyalogság által, műszaki akadályokkal erős támaszponttá kiépített majorságnál. Csak néhány felvillantott kép a könyvben bemutatott érdekes eseménysorozatból.

A mai értelemben vett műszaki zárás és technikai eszközeinek kialakulását az első világháború állásharcai jelzik. A nagymélységű akadályövek, a drótakadályok, a nagyfeszültségű árammal telített villamos akadályok mellett a lángzárak éppen úgy jellemzői ennek a világméretű összecsapásnak, mint a még mindig csak kezdetleges formában kialakuló robbanó aknazárak.

Általánosan ismert tény, hogy a háború kezdetén mindkét fél katonai vezetői úgy gondolták, hogy néhány hét

alatt nagyszabású, manőverező jellegű hadműveletekben legyőzik ellenfelüket. Az elképzelés nem vált valóra és a földre kényszerített hadseregek, kiterjedt állásrendszerek lövészárkaiban négy éven át vívták élet-halál küzdelmüket. Ez mások mellett a korszerű értelemben vett műszaki zárás kialakulásának kezdetét is jelentette.

A már említett nagymélységű akadályövek alkotó elemei közé az utak, vasutak, hidak, alagutak és más műtárgyak rombolása is beletartozik. A zárótevékenység hadművelési méreteket o.i. Szerepet kapnak az ún. hidrotechnika és a területeknek vízzel történő elárasztása, elmoscsarítása.

A drótakadályok legkülönbözőbb formái a nagyfeszültségű árammal telített villamosakadályok, mellettük a lángszórból telepített lángzárak és a még eléggé kezdetleges aknazárak nagy tömegben való alkalmazása jól jellemzi az állásháború haditechnikájának fejlődését. A rendkívül sok munkát és hosszú időt igénylő földalatti aknaharc az első világháborúnak igen jellegzetes műszaki harctevékenysége.

Persze ezek a döntésnek nem lehetnek alkalmas eszközei.

A haditechnika e nagy hatású eszközeinek fejlődése a második világháború idején ugrásszerű. A fejlődés nem kimondottan technikai vonatkozású. Nemcsak egyre nagyobb hatású aknáknak válnak a harcok számottevő szereplőivé, hanem a harcok-hadműveletek — a támadást is beleértve — egyre jelentősebb tényezőivé lesznek.

A technikai fejlődést az aknafajták differenciálódása jól tükrözi. Már a második világháborút megelőző időkben kifejlesztik a harcokcsik és a gyalogság elleni aknákat. Ezek a háború menetében a szállításgátló és a deszantok elleni aknákkal bővülnek. Létrejönnek a meglepő és az időzített aknák. Emellett a hadviselő országok hadseregeiben kialakítják az aknatelepítés rendszerét, amelynek alapja a különböző aknamezők.

Minőségileg teljesen új elemként jelentkezik, hogy a műszaki záratat nemcsak a védelemben, hanem a harc többi fajtáiban is — elsősorban támadásban — alkalmazzák. Terepszakaszok, egyes irányok gyors lezárása, ellenlökések elhárítása érdekében a harcrendekben új elem keletkezik: a

mozgó záróosztág és a második világháború harcainak számottevő tényezőjévé válik.

A szerzők a második világháború legnagyobb csatáinak, ütközeteinek elemzése során mutatják be a műszaki záróharc szerepét, jelentőségét.

A második világháborút követő időszaknak az olvasó számára kiemelkedően érdekes része az ország — benne a Duna és a Balaton — aknamentesítése, a szovjet, a magyar és a bolgár utászok félelmet nem ismerő, önfeláldozó tevékenysége.

A következő részben a szerzők a műszaki zárás korszerű eszközeit és fejlődésének irányát ismertetik. A fejlesztés fő iránya olyan aknatípusok kialakítása, amelyek az atomrobbanás lökéshullámának hatására nem robbannak fel. A szerzők bemutatják az e téren meglévő eredményeket.

És végül két — csak kevésbé ismert — érdekességgel találkozik az olvasó.

Az egyik: hogyan teszik pokollá a dél-vietnami dzsungelben „tevékenykedő” amerikai katonák életét a

legváratlanabb helyen is előforduló csapdák, meglepő aknák. A „repülő buzogány”, a „medvecsapda”, a „tűskés kötél”, a lándzsa-sorozatvető” és a többiek sok keserűséget okoznak az agresszió katonáinak.

A másik: hogy a Német Szövetségi Köztársaság területén — tehát Európa közepén — konkrét előkészületek folynak atomaknázarak létrehozására.

Kik erőszakolják a terv végrehajtását? Kik állnak mögöttük? Ki adja az atomaknákat? Úgy gondoljuk nem érdektelen kérdések.

A szerzők így kalauzolják végig az olvasót a „farkasveremtől az atomaknázárig”, bemutatva a műszaki zárásnak érdekes történeti fejlődését, eredményeit és perspektíváit, valamint hatását a harcok, hadműveletek végrehajtására.

A Zrínyi Katonai Kiadó gondozásában megjelent, gazdagon illusztrált könyvet valamennyi, a haditechnika története iránt érdeklődő olvasónk figyelmébe ajánljuk.

Szabó Sándor